

■ Цікава пабачыць

АБ ЧЫМ РАСКАЖА МІФІЧНЫ ЧЖУН КУЙ

У Гродне адкрылася ўнікальная выстаўка кітайскіх ксілаграфічных карцін

Экспазіцыю народных карцін і лубкоў прадставіў музей рэлігіі з Санкт-Пецярбурга. А сабраў гэту калекцыю на пачатку мінулага стагоддзя заснавальнік савецкай школы кітаістыкі Васіль Аляксееў. Малады вучоны аб'ездзіў значную частку Паўночнага Кітая, адкуль прывёз больш за чатыры тысячы выяў. У канцы 30-х гадоў пецярбургскі музей рэлігіі набыў у Аляксеева каля тысячы карцін для экспазіцыі пра рэлігіі Усходу. У Беларусі выстаўка дэманструецца ўпершыню.

Кажуць, што і для саміх кітайцаў такія карціны — рэдкасць. І не толькі з-за фактару часу, бо ім больш за сто гадоў. Але галоўным чынам таму, што такія лубкі мелі сакральны сэнс і павінны былі быць знішчаны. Кожны год малюнка аднаўлялі, іх вывешвалі ва ўсіх кутках жылля. Каштавалі яны нядорага і былі даступны ўсім кітайцам, нават вельмі бедным.

Сюжэты выяў звычайна накіраваны на дабрабыт, які даруюць найвышэйшыя сілы. Адзін міфалагічны персанаж дае ўладу, другі — багацце, трэці — даўгалецце, чацвёрты — нашчадкаў і гэтак далей. Некаторыя карціны выглядаюць больш яркімі і прыгожымі. Іх набывалі напярэдадні Новага года, каб стварыць святочны настрой. На іншых былі намалюваны розныя боствы на таннай паперы, і яны прызначаліся да спальвання падчас рэлігійных свят у якасці ахвяравання. Неадукаваны сялянін верыў у чуды і лічыў, што толькі найвышэйшыя сілы прыносяць шчасце.

— У аснову выстаўкі пакладзена калекцыя Васіля Аляксеева, які пяць месяцаў вандраваў у складзе экспедыцыі па паў-

ночным Кітаі і пабываў ва ўсіх асноўных цэнтрах вытворчасці кітайскай народнай карціны, — расказала намеснік дырэктара Музея гісторыі рэлігіі Санкт-Пецярбурга Кацярына ЦЕРУКОВА. — Вынікам падарожжа стала не толькі калекцыя карцін, але і дзёнік. Ён быў апублікаваны ў 1958 годзе пад назвай «Па старым Кітаі». У склад калекцыі ўвайшлі тлумачэнні як саміх карцін, так і надпісаў на іх.

Работнікі музея доўгі час вывучалі архіў, каб суаднесці гэтыя запісы з карцінамі, бо матэрыял быў даволі разрознены. Расшыфраваць сэнс многіх карцін атрымалася зусім нядаўна. Вось, напрыклад, як апісваецца міфалагічны персанаж Чжун Куй. Згодна з паданнем, ён прысніўся імператару, які жыў у 700-х гадах, і праз танец пазбавіў яго ад дэмана. «Ён малюецца чырвонай фарбай у касцюме чыноўніка ў шапачцы з крыллямі, з жахлівым тварам і ў ваяўнічай позе», — піша Аляксееў. Такія карціны вывешваліся ў першы дзень новага года, каб адагнаць ад жылля злых духаў. Многія надпісы гавораць: «Няхай будзе выгада паўсюдна», «Золата няхай гарой стане», «Даўгалецця, багацця,

шляхетнасці». Папулярнымі былі карціны з выявай талісманаў з замовамі. Дарэчы, іх пішуць літаральна на адным дыханні, не адрываючы рукі.

Працэс вытворчасці такіх выяў на той час заставаўся нязменным на працягу стагоддзяў і ўключаў некалькі этапаў — малюнак, гравіраванне на дошках і друк. Напачатку робіцца эскіз. Пасля таго як гаспадар адобрыць яго, мастак пераносіць выяву на спецыяльную тонкую паперу, затым наклеівае на гладкую дошку з арэхавага альбо грушавага дрэва. Па лініях малюнка выразаюць адну выяву для чорна-белага друку альбо некалькі для каляровага. Атрыманы адбітак ідзе на размалёўку прадметаў і адзення. Самыя вопытныя майстры адцяняюць твар — наносзяць бялілы і ружовую фарбу. Па сутнасці, увесь працэс — гэта ручная работа. Некаторыя майстэрні былі вядомыя яшчэ з XIII стагоддзя.

— Сюжэты лубкоў зразумелыя простаму кітайцу, яны гарманіруюць з яго ўкладам жыцця і выказваюць сьмяротную пачцівасць, пакланенне продкам. Многія адлюстроўваюць жыццё вялікага вучонага і прапаведніка Канфуцыя, які шмат вандраваў і заклікаў мясцовых правіцеляў пераняць заповеды. Сучасны поспех Кітая ў многім абавязаны канфуцыянству, хоць гэты напрамак і не атрымаў такога разгорнутага культна, як даасізм ці будызм, — адзначае Кацярына Церукова.

Для вучонага Васіля Аляксеева лубкі сталі крыніцай вывучэння кітайскіх народных вераванняў эпохі позняй імперыі Цын (1644—1912). У той час еўрапейскія даследчыкі больш цікавіліся высокай культурай — кітайскім фарфорам, старажытнымі скруткамі. А няньхуа і джымы (так называлі кітайцы танныя выявы) не карысталіся асаблівым попытам, бо прызначаліся для беднякоў, а многія праз пэўны час спальваліся. І зараз па архівах Аляксеева нават кітайцы даследуюць самабытную культуру свайго народа.

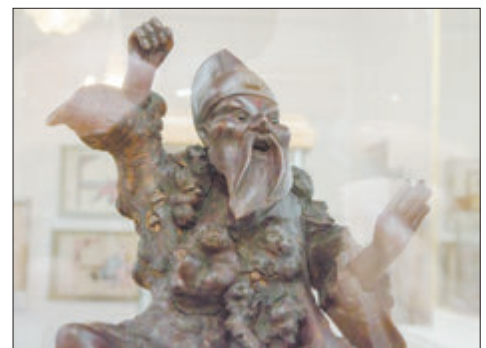
Цікава, што, нягледзячы на нізкую цану, адзначаецца высокі ўзровень выканання лубкоў: натуральныя фарбы за 100 гадоў не пабяжкі, папера не сапсавалася.

— Канешне, мы стараемся зберагчы гэтыя творы, асабліва ад пападання прамых сонечных промняў: яны захоўваюцца ў спецыяльных памяшканнях з абмежаваным доступам паветра. І хоць экспазіцыя вельмі

рэдка вандруе, мы адгукнуліся на прапанову гродзенскіх калег і прывезлі не толькі карціны, але і экспанаты дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва. У Гродне нам знайшлі вельмі зручную залу, куды не трапляе сонца, — адзначыла суразмоўніца.

Апошнім часам сувязі з музеямі Расійскай Федэрацыі пашыраюцца. Днямі гродзенскі музей адкрыў у Калінінградзе выстаўку цудоўнай калекцыі бурштыну «Золата Балтыкі». Наперадзе яшчэ некалькі сумесных з расійскімі калегамі праектаў. Па словах дырэктара Гродзенскага музея гісторыі рэлігіі Рыты ЯНЧАЛОЎСКОЙ, экспазіцыя «Па старым Кітаі» значна пашырыць культурнае асяроддзе бязвізавага Гродна і зацікавіць турыстаў.

Маргарыта УШКЕВІЧ.
Фота Яраслава ВАНЮКЕВІЧА.

І ГАРАДСКІ САД, І ВАКЗАЛ...

Фота Аляксандра ШУПЫГАЧА

(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.)

Сцены вытворчых памяшканняў завода складаюцца з асобных пралётаў. На іх і наносзяцца фрагменты кожнай карціны, пасля чаго «ажывае» цэлы квартал. Людзі спыняюцца, усміхаюцца, нехта спрабуе загаварыць з майстрам, што працуе на рыштаваннях. Але мастаку асабліва не да размоў. Ён стараецца скарыстаць цёплыя дні, каб паспець зрабіць карысную для горада справу.

Першым на сцяне з'явіўся знакаміты брэсцкі ліхтаршчык, за ім — панарама гарадскога саду. Ён цяпер стаў любімым для горада аб'ектам. Ідэя яго адраджэння ў некаторым сэнсе паслужыла справа кансалідацыі грамадскасці. Ужо створаны праект аднаўлення саду. Архітэктары прадпрыемства «Брэстжылпраект» не без задавальнення расказвалі мне пра сваё бачанне канцэпцыі парку, якое супадае з поглядам на гэты аб'ект старшыні гарвыканкама

Аляксандра Рагачука. Менавіта мэр узначаліў некалькі суботнікаў па ачыстцы тэрыторыі саду і паспрыяў раскрутцы гэтай кампаніі. Пакуль ідуць падрыхтоўчыя работы на аб'екце, гараджане ўжо могуць бачыць карцінку з натуры на сцяне. Тут гуляюць альбо адпачываюць на лаўках пары, адзін гараджанін чытае газету, другі проста дыхае паветрам. Мяркуючы па колерах, парк адлюстраваны восеньскай парою.

Гісторыя гэтага парку надзвычай цікавая. Там у драўляным летнім тэатры канцэрты даваў Рахманінаў. Кожныя выхадныя іграла музыка, ладзілі розныя забаўляльныя мерапрыемствы. А нядаўна ў сеціве з'явіўся дарэвалюцыйны дакумент Мінскага паліцэйскага ўпраўлення. Сярод іншага там ідзе гаворка пра тое, што самыя танныя брэсцкія дзяўчаты «лёгкіх» паводзінаў працавалі ў гарадскім садзе, іх кліентамі былі салдаты гарнізона крэпасці. Адным словам, дасціпным экскурсавам будзе што расказаць наведвальнікам пра гісторыю горада нават каля гэтага пано.

Ужо фактычна гатовая кампазіцыя са старым чыгуначным вакза-

лам. Яна атрымалася даволі мілай. Брэсцкаму вакзалу, дарэчы, больш за сто гадоў, таму адлюстравана яго на сцяне цалкам лагічна. Зараз ідзе работа над былым прыватным домам, які цяпер служыць музеем выратаваных каштоўнасцяў.

З ідэяй «ажывіць» карцінкамі гарадскога жыцця першай паловы XX стагоддзя сцяну даўжынёй 40 метраў і вышынёй больш за тры метры ў камбінат «Мастацтва» звярнуўся завод «Белалка». Прадпрыемства і стала фундатарам праекта. Ажыццявіць задуманае прапанавалі вядомаму брэсцкаму мастаку Мікалаю Гуршчанкову, чые работы даўно ўпрыгожваюць вуліцы горада. На Савецкай гэты, напрыклад, «Чаканка манет. Бярэсце XVII ст.», «Берасцейская друкарня XVI ст.». Паводле слоў Мікалая Ігнатавіча, ён вырашыў зрабіць пано ў выглядзе кампазіцыі з асобных блокаў, каб глядачы маглі лёгка ўспрымаць убачанае. Карціна будзе добра відаць і з супрацьлеглага боку вуліцы.

Аўтар падрыхтаваў эскіз з пяці карцінак, яго ўзгаднілі з заказчыкам, зацвердзілі на мастацкім савеце. Тады аўтар зрабіў малю-

нак на паперы і перадаў яго для перакалькоўвання на сцяну. Гэтай работай цяпер займаюцца члены брэсцкай арганізацыі Беларускага саюза мастакоў Анатоль Жалудзько і Ігар Скавародка. Праз нанясенне акрылавых фасадных фарбаў з'явіліся банкі з парасонам, скрыпач, закаханыя пары, дзеці, гандлёвыя рады, будынкі, а яшчэ — атмасфера таго часу.

Між іншым, увесь Брэст цяпер нагадвае будаўнічую пляцоўку. Узводзяцца вялікія пуцэправоды, новыя дарогі, вядзецца добраўпарадкаванне. Асобныя будынкі, нахтал падатковай інспекцыі, суда, якія па прычыне фінансавання таксама называлі аб'ектамі, прымеркаванымі да тысячагоддзя Брэста, ужо здадзеныя. Але ўсе гэтыя пабудовы адносяцца хутчэй да гаспадарчага зместу горада. Напярэдадні такога значнага юбілею не менш важным выглядае змест духоўны, які і складаюць хоць невялікія, ды адметныя праекты, нахтал пано на вуліцы Міцкевіча. А працягваюць гэтую цікавую справу можна будзе і пасля святкавання юбілею.

Святлана ЯСКЕВІЧ.